

ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในปี 2563

จเร นาคทองอินทร์^{1,*}, วัลลภ พิริยวรรณ², ธวัช พุ่มดารา³, บริบูรณ์ ฉลอง⁴

^{1,2,3,4}วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Received: 26 April 2022

Revised: 15 December 2022

Accepted: 16 December 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ นิสิต นักศึกษา เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง (2) ศึกษาลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และ (3) ศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ นิสิต นักศึกษา เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง ที่มาจากการกล่อมเกลารวมทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัล (Digital) มีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนลักษณะของขบวนการนิสิต นักศึกษาในการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่ารูปแบบโครงสร้างการชุมนุมไม่มีแกนนำหลัก และไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน วิธีการของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เน้นสันติวิธี และอารยะขัดขืนในการต่อต้านอำนาจรัฐ มีเป้าหมายของชุมนุมมีความลุ่มลึก แหวมคม มุ่งเป้าในแง่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจทางการเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่วนผลกระทบทางการเมืองจากขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา พบว่า กระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในพื้นที่สาธารณะอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้น กระทบต่อสถาบันนิติบัญญัติที่ขาดความน่าเชื่อถือ สถาบันบริหารที่ถูกละเลยความชอบธรรม เพราะใช้กลไกรัฐสภาที่ไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย และกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในการเลือกปฏิบัติ กระทบองค์การอิสระที่ถูกมองว่าสนับสนุนเผด็จการอำนาจนิยม รวมถึงกระทบต่อสังคม คือเกิดช่องว่างระหว่างคนต่างรุ่น หรือที่เรียกว่า Generation Gap ซึ่งมีชุดความคิด (Mindset) แตกต่างกันในทางการเมือง

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางการเมือง คณะราษฎร 2563 ความยุติธรรม ความเท่าเทียม

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: charay.na@ssru.ac.th

Student Political Movement, Year 2020

Charay Nakthongin^{1,*}, Wallop Piriawattana², Tawat Pumdara³, Boriboon Chalong⁴

^{1,2,3,4}College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: 26 April 2022

Revised: 15 December 2022

Accepted: 16 December 2022

Abstract

The objectives of this research study were to (1) study the factors that caused the students' political movements (2) to study the characteristics of political movements, and (3) to study the political impact of the political movements of the students. This was a qualitative research to find out truth from the event realistic environment. The results showed that factors that cause students to become political movements that came from political rallying, such as a group of friends, a channel for accessing information in the digital era, having a modern technology system. The characteristics of the student process students in political activism found that the appearance of the assembly structure form, there is no main vocal. The rally style will not settle down for long. The nature of the political movement focuses on peaceful means and civil disobedience in opposition to state power. The rally's goals are profound and sharp, aiming at changing the political power structure in accordance with the democratic regime of the monarchy. And the political impact from the political movement of the students found that the impact on the monarchy. It has been criticized in the public space like never before affects the legislative institutions that lack credibility. Administrative institutions that are seen as lacking in legitimacy because it uses a parliamentary mechanism that is inconsistent with democracy and affect the judicial process in discrimination affecting independent organizations that are seen as supporting authoritarian dictatorships including affecting the conflict of ideas between different generations. Also known as Generation Gap, which has a different mindset in politics.

Keyword: Political Movements, People's Party 2020, Justice, Equality

* Corresponding Author; E-mail: charay.na@ssru.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ช่วงปี 2563 เหตุการณ์สำคัญในประเทศไทยที่ร้อนแรงและเข้มข้นทำให้สังคมไทยหันมาให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องก็คือการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษา และกลุ่มประชาชนที่ได้ออกมาแสดงพลังในการยื่นข้อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การยุบสภาผู้แทนราษฎร และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อเนื่อง ซึ่งได้ขยายวงกว้างไปในสถาบันอุดมศึกษาทุกภูมิภาคกลายเป็นประเด็นปัญหาความร้อนแรงทางการเมืองอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

การเคลื่อนไหวของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งในรอบ 44 ปี อันเป็นสัญญาทางการเมืองที่ส่งสัญญาณไม่ว่าปัญญาชนพอใจต่อรัฐบาลต่อการสืบทอดอำนาจของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ความชอบธรรมของรัฐบาล รวมถึงการยุบพรรคการเมืองที่จากพวกขององค์กรอิสระเลือกปฏิบัติ ได้กลายมาเป็นปัญหา จึงได้แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ โดยเริ่มจากการปรากฏตัวขึ้น ของกลุ่มนิสิตนักศึกษา ที่เรียกว่า เยาวชนปลดแอก (Matichon online, 2018) ที่เสนอ 3 ข้อเรียกร้อง 2 หลักการ 1 ความฝัน ได้แก่ (1) รัฐบาลต้อง “หยุดคุกคามประชาชน” ที่ออกมาใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย (2) รัฐบาลต้อง “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ที่มาจากเจตจำนงของประชาชน เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง (3) รัฐบาลต้อง “ยุบสภา” เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนของตนได้อีกครั้งโดยตั้งอยู่บน 2 หลักการที่ว่า ต้องไม่มีการรัฐประหาร และการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ ภายใต้ 1 ความฝัน คือการมี “ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” อย่างแท้จริง

ขบวนการนิสิต นักศึกษาได้เกิดจากตัวแทนกลุ่มองค์กรหลากหลาย เช่น กลุ่มประชาชนปลดแอก, เยาวชนปลดแอก, แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม และนักเรียนเลว เป็นต้น ได้ประกาศหลอมรวมเป็น “คณะราษฎร 2563” ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวร่วมมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนเสื้อแดง นปช. ที่ยังเหนียวแน่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย รวมถึง กก.ปส.บางคนที่เรียกว่ากลับใจ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของคณะราษฎร 2563 ในปี 2563 ได้ถูกรัฐบาลใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมสถานการณ์ซึ่งมีหลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้วิธีการที่รุนแรงในการสกัดกั้นการเคลื่อนไหวของคณะราษฎร 2563 เช่น การใช้น้ำผสมสารเคมี แก๊สน้ำตา กระสุนยาง ฯลฯ เพื่อสลายการชุมนุม แต่ก็มิได้ทำให้ขบวนการนิสิตนักศึกษาในนาม “คณะราษฎร 2563” ได้ยุติลงในทันที นำไปสู่การจับกุมฟ้องคดีต่อแกนนำหรือผู้ร่วมขบวนการหลายคนกระทำความผิดกฎหมายอาญาหลายบท เช่น กระทำความผิดตาม ม.112 การปลุกปั่นยุยง ฯลฯ เพราะไม่สามารถหยุดการเคลื่อนไหวของพวกเขาได้ ประการสำคัญได้มีแนวร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น เช่น กลุ่มนักเรียนเลว กลุ่มทะลุฟ้า ราษฎรหมั่น เป็นต้น ยังส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้าทางสังคม เช่น กลุ่มที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มปกป้องสถาบัน” เป็นต้น (Thai Post Online, 24 March 2020) มีเหตุการณ์สำคัญสรุปได้ดังนี้

18 กรกฎาคม 2563 มีการเคลื่อนไหว วังมะลิวันเสาร์ 26 กรกฎาคม 2563 การชุมนุมที่มีข้อเรียกร้อง 3 ข้อ 2 จุดยืน จึงทำให้กลุ่มต่อต้านนิสิตนักศึกษา เรียกการชุมนุมไปต่างๆ เช่น “มือบ่มึงมึง” “มือบั่นน้ำนม” เป็นต้น ล้วนเริ่มต้นจากหมุดแห่ง “ทฤษฎีสมคบคิด” จึงต้องมี “มาสเตอร์มายด์” เมื่อมิได้เป็นพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน พรรคเพื่อไทย ชื่อของนายทักษิณ ชินวัตร จึงหายไปกลายเป็นชื่อ “อนาคตใหม่” เรียงกันมาเป็นแถว เช่น นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยบุตร แสงกนกกุล น.ส.พรณิการ์ วานิช การเคลื่อนไหวดังกล่าวถูกกล่าวหาว่า หรือถึงกับสรุปว่าพวกนี้กำลังจะพา “เด็ก” ไปตาย ชุดในทาง “ความคิด” ประสานเข้ากับการเสกเป่าให้บรรดาเด็กๆ กลายเป็น “มือรับจ้าง” รับแผนมาจากคณะก้าวหน้า พรรคก้าวไกลอีกทอดหนึ่ง แม้จะมีเสียงปลุกให้ “ตื่น” ก็ไม่ยอม

ลืมนึกว่า ความจริงเสียงปลุกให้ตื่นนั้น หากติดตามการชุมนุม โดยเยาวชนปลดแอก ไม่ว่าบนถนนราชดำเนิน ไม่ว่าที่ประตูท่าแพ ไม่ว่าที่แหลมแท่น ชลบุรี ก็น่าจะสัมผัสได้ ในปรากฏการณ์ “แปลก” ในปรากฏการณ์ “ใหม่” เพราะนี่คือ การแปรจากการแสดงออกผ่านโลกเสมือน “ออนไลน์” มาอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงบนเวที และบนท้องถนน เพียงสัมผัส “มือตุงตุง” ก็น่าจะรู้สึกยิ่งเมื่อพวกเขาออกมา วังนะวังแสมทาร์ บริเวณโดยรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พร้อมกับสะท้อนความชอบ ที่แสมทาร์ กิน “ภาษีประชาชน” ก็ยิ่งจำเป็นต้องเพิ่มการเรียนรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ ชุดความคิดที่เคยใช้เมื่อเดือนตุลาคม 2516 ที่เคยใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 ที่เคยใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 น่าจะต้องเปลี่ยนให้เข้ากับจังหวะของ “แสมทาร์” ปรากฏการณ์ “แสมทาร์” กำลังจะทำให้เกิดจุดตัดอันเป็น “เส้นแบ่ง” ใหม่ในทางความคิดและในทางการเมืองครั้งสำคัญ (Matichon online, 13 March, 2020)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนได้ลุกลามขยายวงกว้างเข้าไปยังสถาบันการศึกษาหลายๆ ระดับโรงเรียนมัธยม แห่งที่ได้แสดงออกทางสัญลักษณ์ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มีการสื่อสารทางการเมืองเรียกว่าภาษา “มือบ” เช่น แกงเทโพที่หมายถึง แก่งตำรวจ แครอท คือ พระ หัวไชเท้า คือ ซี บล็อกโคลี คือ ทหาร CIA หมายถึง รถเข็นขายอาหาร รถเข็นขายลูกชิ้น คือ หน่วยข่าวเคลื่อนที่เร็ว มินเนียน คือ เสือเหลืองหัวเกรียน ฯลฯ และการสร้างวาทะกรรมที่ร้อนแรง เช่น “กะลาแลนด์, ให้มันจบที่รุ่นเรา” เป็นต้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองในมิติของคนรุ่นใหม่

1 สิงหาคม 2563 กลุ่มเยาวชนปลดแอกได้ประกาศจัดตั้ง “คณะประชาชนปลดแอก” เพื่อให้ประชาชน เข้าร่วมมากขึ้น ไม่จำกัดอยู่แค่กลุ่มเยาวชน

10 สิงหาคม 2563 เกิดกลุ่ม “แนวร่วมธรรมศาสตร์” ที่ทำกิจกรรมต่อต้านรัฐบาลคือ “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต เป็นประเด็นร้อนแรงจุดต้น คือการเสนอให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือเรียกว่า “ทะลุฟ้า” หรือ “ทะลุเพดาน” จนนำไปสู่ปฏิกิริยาจากสังคมบางส่วนที่ออกมาต่อต้าน

16 สิงหาคม 2563 คณะประชาชนปลดแอกนัดชุมนุมใหญ่ ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย การชุมนุมครั้งนี้มีประชาชนเข้าร่วมหลายหมื่นคน ปิดการชุมนุมในช่วงดึกด้วยการที่แกนนำอ่านแถลงการณ์การชุมนุม “3 ข้อเรียกร้อง 2 หลักการ 1 ความฝัน” ได้แก่ (1) รัฐบาลต้อง “หยุดคุกคามประชาชน” ที่ออกมาใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย (2) รัฐบาลต้อง “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ที่มาจากเจตจำนงของประชาชน เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง (3) รัฐบาลต้อง “ยุบสภา” เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนของตนได้อีกครั้ง โดยตั้งอยู่บน 2 หลักการที่ว่าต้องไม่มีการรัฐประหาร และการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ ภายใต้ 1 ความฝัน คือ การมี “ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” อย่างแท้จริง

19 กันยายน 2563 มีการชุมนุมใหญ่ที่ท้องสนามหลวง โดยแนวร่วมธรรมศาสตร์ และการชุมนุมประกาศทำพิธี “ปักหมุดคณะราษฎร หมุดที่ 2 ที่สนามราษฎร”

20 กันยายน 2563 ช่วงเช้าตัวแทนผู้ชุมนุมได้ทำพิธีฝังหมุด “คณะราษฎร” ที่ท้องสนามหลวง หลังจากนั้นแกนนำแนวร่วมธรรมศาสตร์ฯ ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกผ่าน พล.ต.ท. วัชรพงศ์ พงษ์เกตุรา ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ในฐานะเป็นนายตำรวจราชของครึกษ์ โดยการอ่านเนื้อหาจดหมายเปิดผนึกต่อหน้าสื่อมวลชน ผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ ซึ่งเนื้อหาในจดหมายดังกล่าว มีข้อเรียกร้อง 3 ข้อข้างต้น

8 ตุลาคม 2563 ตัวแทนจากกลุ่มองค์กรหลากหลาย เช่น แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม กลุ่มประชาชนปลดแอก เยาวชนปลดแอก นักเรียนเลว เป็นต้น ได้ประกาศหลอมรวมเป็น “คณะราษฎร 2563” การเคลื่อนไหวของ

ขบวนการนิสิตนักศึกษา ภายใต้ชื่อ “คณะราษฎร 2563” ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวร่วมมากขึ้น

จากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปลายปี 2563 นับเป็นจุดเริ่มต้น ที่มีความต่อเนื่องและได้กลายเป็นประเด็นปัญหาทางการเมือง มีการเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไข และปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ หนังสือพิมพ์บางฉบับได้เสนอข่าวว่า “ทุนซื้อสมองเพชรชำแหละใครเขียนบทให้น้องมายด์ จนถูกแจ้งจับ ม.112 ปราศรัย 24 มีนาคม” (Thai Post Online, 24 March 2020) จากสถานการณ์ดังกล่าวอันเป็นเหตุผลสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในช่วงปี 2563

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ นิสิตนักศึกษา เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง ปี 2563
2. เพื่อศึกษาลักษณะของขบวนการนิสิตนักศึกษาในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ปี 2563
3. เพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากกระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ปี 2563

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาปัจจัย ลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา และผลกระทบทางการเมืองและสังคม รวมถึงขอบเขตเวลาการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ปลายปี 2562 ถึงปี 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในปี 2563 สามารถเป็นตัวชี้วัดความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ได้
2. ลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิต นักศึกษาในปี 2563 สามารถนำไปเปรียบเทียบพัฒนาการของการเมืองภาคประชาชนได้
3. ข้อสรุปและข้อเสนอผลของการวิจัยสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้อธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในปี 2563 ในการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

Pintabtang (2009) ได้อธิบายถึง การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนว่า ปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในรูปแบบลักษณะต่างๆ การเดินขบวนชุมนุม ประท้วง และการรวมตัวกันของประชาชน เพื่อสร้างพลังทางการเมือง ได้เข้ามามีบทบาทในฐานะเป็นตัวกระทำการหรือตัวแสดงในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม และการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของการเมืองภาคประชาชนโดยหยิบยกคำว่า “ขบวนการทางสังคม” มาอธิบาย “การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน” เพราะ “ขบวนการทางสังคม” มีลักษณะแนวคิด เช่นเดียวกับแนวคิด “การเมือง

ภาคประชาชน” ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Prasertkul (2009) ที่อธิบายว่า การเมืองภาคประชาชนเป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง (Participatory Democracy) ซึ่งครอบคลุมถึงการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไปในการแสดงความเห็นทั่วไปเกี่ยวกับนโยบาย หรือกิจการสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตน หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพวกเขา โดยสามารถแบ่งทฤษฎีในการทำความเข้าใจการเมืองภาคประชาชน (การเคลื่อนไหวของภาคประชาชน) เป็น 3 กระแสดังนี้คือ ทฤษฎีพฤติกรรมกรรวมหมู่ (Collective Behaviors) ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement Theory)

1. แนวคิดทฤษฎี “การกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง”

กระบวนการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง (Political Socialization) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผนเชิงพฤติกรรม ที่มีหรือแสดงออกต่อการเมืองของบุคคล อันมีส่วนสร้างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมทางการเมือง อันเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต ดังที่ได้กล่าวถึงไปบ้างแล้วในแง่รูปแบบของการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมืองนั้น Almond and Verba (1965) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง คือ

1. การกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคลแต่ละบุคคล หมายถึง เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นมีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลายยิ่งขึ้นก็ย่อมมีการเปลี่ยนทัศนคติดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชีวิตที่เปลี่ยนไป

2. การกล่อมเกลารวมหมู่ และการเรียนรู้ทางการเมืองอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม เมื่อบุคคลได้มีการสัมผัสโดยตรงกับข่าวสาร ค่านิยม และความเชื่อถือเกี่ยวกับทางการเมืองโดยตรง หรือโดยอ้อมผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา

รูปแบบและขั้นตอนของ “กระบวนการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง” (Political Socialization) Pye (1962) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ถือเป็นขั้นตอนแรกของการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง มีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้โดยสื่อกลางที่สำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้ คือครอบครัว และสถาบันการศึกษา จุดประสงค์สำคัญของขั้นตอนนี้ คือ ต้องการจะให้การอบรม เพื่อชี้แนวทางให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นจึงเป็นขั้นตอนพื้นฐานของกระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมือง

ขั้นตอนที่ 2 มนุษย์เริ่มมี “เอกลักษณ์ส่วนบุคคล” (Personal Identity) ในขั้นตอนนี้เริ่มมีพัฒนาการไปสู่การมีพื้นฐานความรู้และความเชื่อ นอกจากนี้ ประสบการณ์เริ่มมีอิทธิพล หล่อหลอมในจิตใจได้สำนึก และยังไปมีส่วนร่วมกำหนดโครงสร้างบุคลิกภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ด้วยคือ การเริ่มมีลักษณะเฉพาะตัว และมีการพัฒนาไปสู่การมีพื้นฐานความรู้และความเชื่อสิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้คือ สภาพของอำนาจอันชอบธรรม ความเชื่อถือ และไว้วางใจผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนนี้เริ่มเข้าสู่กระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมืองของสังคม เมื่อมนุษย์ ผ่านมาถึงขั้นตอนของการมีความสำนึกในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง เริ่มผ่านเข้ามาทางตัวการของการอบรมกล่อมเกลารวมหมู่ และเข้ามากระทบฉากรับรู้ และหล่อหลอมทำให้บุคลิกภาพทางการเมืองขึ้นในตัวมนุษย์ ทำให้มนุษย์เริ่มมีความคิดพิจารณาในทางการเมืองขึ้นเป็นขั้นตอนที่เริ่มได้รับการกล่อมเกลารวมหมู่ทางการเมืองของสังคม กล่าวคือ ประสบการณ์ทางการเมือง ได้รับความรู้ทางการเมือง สื่อมวลชน และกระบวนการเลือกตั้ง เป็นต้น ส่งผลให้คนมีบุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยมทางการเมือง รวมทั้งสามารถที่จะวิเคราะห์ และประเมินค่าในทางการเมืองได้

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้ทางการเมือง ในขั้นตอนนี้คนจะมีความรู้ความเข้าใจ และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น มีความรู้สึกรู้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกออกจากตนได้ และเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใดๆ ของรัฐ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่กระบวนการขัดเกลาและเรียนรู้ทางการเมืองได้สร้างความรู้สึกรู้สึกคิดในทางการเมืองอย่างมาก เรียกขั้นตอนนี้ว่า “Political Recruitment Process” เป็นขั้นตอนที่บุคคลมีความเข้าใจในการเมืองลึกซึ้งขึ้น มีทัศนคติทางการเมือง หรือที่เรียกว่า “บุคลิกภาพทางการเมือง” ชัดเจนและถาวรกว่าเดิม

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง ซึ่งมีหัวใจหลัก คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิสำหรับการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีการเรียบเรียงไว้อย่างเป็นระบบมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการที่สามารถนำมาอธิบาย และอ้างอิงเพื่อหาข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

อภิปรายผล

จากสัมภาษณ์เชิงลึกจากแกนนำโดยผู้วิจัยและการรวบรวมบทสัมภาษณ์ของแกนนำสำคัญหลายคนผ่านสื่อต่างๆ ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาปี 2563 ผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยจากการกล่อมเกลาทางการเมืองและประสบการณ์ส่งผลให้แกนนำนิสิตนักศึกษาเกิดความคิดทางการเมืองอันเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นความตื่นตัวทางการเมืองจนนำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2563 ซึ่งจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ คือ คนที่เกิดในสภาพแวดล้อมทางสังคมในการดำเนินชีวิตด้วยระบบเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าหรือเรียกว่า Gen C ซึ่ง “C” มาจากคำว่า Connectedness ที่แปลว่าความเชื่อมโยง ดังนั้นคนใน Gen C จึงเป็นคนที่ต้องการเชื่อมต่อโลกออนไลน์ตลอดเวลาส่งผลให้คนรุ่นนี้เกิดความคิดความรู้ใหม่ๆ เนื่องจากพวกเขาสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างกว้างขวางไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะต่อตำราที่สอนในสถาบันการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะสร้างกรอบครอบงำความคิดแบบอนุรักษนิยมให้ยอมรับสังคมแบบมีชนชั้น มีอภิสิทธิ์ชนที่ไม่มีความเท่าเทียมขาดเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยที่มาจากการกล่อมเกลาทางการเมืองประกอบด้วยกลุ่มเพื่อน ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัล (Digital)

มีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้เกิดกระบวนการคิดและตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลที่ตนเองสงสัย รวมทั้งการทำการกิจกรรมทางสังคมอันเป็นการบ่มเพาะความรู้สึกก่อให้เกิดความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเวลาต่อมาอันเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสอดคล้องกับคำอธิบายของ Chumpol (2004) ที่อธิบายว่าการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองตอบสนองต่อการเมือง ได้แก่ กลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ประสบการณ์ทางการเมืองมีผลต่อการได้สัมผัสกับการเมืองโดยตรงย่อมมีผลต่อการสร้างทัศนคติและค่านิยมบางอย่างทางการเมือง เป็นโอกาสที่บุคคลจะได้ทดสอบบทเรียนที่ได้เรียนรู้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยจะเห็นได้ว่าผลพวงแห่งรัฐประหารเมื่อปี 2557 ได้ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” ในหมู่คนรุ่นใหม่ จึงพยายามที่จะเข้าใจและหาคำตอบของตนเองในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา ได้พบว่า หนังสือแนวประวัติศาสตร์การเมือง วิพากษ์สังคม และสถาบันกษัตริย์ กลับมาได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาความสนใจทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล พบว่า หนังสือที่พวกเขาสนใจอ่านนั้นมีเนื้อหาหลักๆ 4 กลุ่ม ได้แก่ ชุดหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของไทย โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญๆ ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ชุดหนังสือเกี่ยวกับรัฐวิพากษ์ ที่วิพากษ์วิจารณ์กลไกประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นตุลาการ ทหาร หรือระบบราชการ ชุดหนังสือเกี่ยวกับกษัตริย์ศึกษา หนังสือที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ทั้งในและต่างประเทศ ชุดหนังสือประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมในประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ หนังสืออีกเล่มหนึ่งที่นักเรียนนักศึกษาพูดถึงมากที่สุดคือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ วิวัฒนาการรัฐไทย (The Rise and Decline of Thai Absolutism) ของ กุลลดา เกษบุญชูมิต นักวิชาการอาวุโส คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พวกเขาได้เห็นประวัติศาสตร์อีกแบบหนึ่งในการสร้างระบบราชการ บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ และผลกระทบจากการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ประการสำคัญคนรุ่นใหม่ยังสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ผ่านโลกออนไลน์สะดวก เช่น การนำเสนอประเด็นเหล่านี้โดยสำนักข่าวออนไลน์ต่างๆ ของไทยไม่ว่าจะเป็น The Standard, The Matter, Echo, 101, B.B.C. ไทย หรือเพจ Facebook ด้านการศึกษาเพราะมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ยิ่งช่วยกระพือความสนใจในเนื้อหาต้นประวัติศาสตร์การเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ชักชวนกันไปหาหนังสืออ่านเพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Wichitwatcharak (2017) ได้ศึกษา “รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษา: กรณีศึกษา กิจกรรม “ศุกร์ 22 มาลองกันมะ?” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดทางการเมืองมากที่สุด คือ การเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่มากกว่าการกล่อมเกลามาผ่านครอบครัว นอกจากนี้ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองนิสิต นักศึกษามีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองส่วนร่วมหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรมแบบแพนเค้กอันเป็นผลมาจากนาค่านิยม และความเห็นที่หลากหลายของนักวิชาการ มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Chittrutta (2016) ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมการเมืองมีส่วนร่วมของนิสิต นักศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมมีความสำคัญ และมีความเชื่อว่าคนส่วนใหญ่มีความสามารถมีอิสระในการตัดสินใจรับผิดชอบตนเองได้ดี สิ่งที่สำคัญในการสร้างประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงหรือเกรงกลัวต่ออำนาจจากระบบที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตยพวกเขาจึงกล้าเสนอความคิดแสดงออกทางการเมืองตลอดเวลาที่ผ่านมาหลังจากการรัฐประหาร 2557 ของ คสช.

จากผลการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองส่วนร่วมหรือวัฒนธรรมแบบแพนเค้กตามค่านิยมและความเห็นที่หลากหลายของนักวิชาการ โดยผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Chittrutta (2016) ว่า

วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียมมีความสำคัญ และมีความเชื่อว่าคนส่วนใหญ่มีความสามารถ มีอิสระในการตัดสินใจรับผิดชอบตนเองได้ดี สิ่งที่สำคัญในการสร้างประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงหรือเกรงกลัวต่ออำนาจจากระบบที่ไม่สอดคล้องกับประชาธิปไตย พวกเขาจึงกล้าเสนอความคิดแสดงออกทางการเมืองตลอดเวลาที่ผ่านมาหลังจากการรัฐประหาร 2557 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อเป็นการสะท้อนปัญหาทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ในปี 2563 ดังนี้

1. รัฐบาลและสมาชิกรัฐสภาควรให้ความสำคัญกับการเรียกร้องของประชาชน ในฐานะที่เป็นตัวแทน จะต้องร่วมรับฟังและนำไปปัญหาของประชาชนแก้ไขในระบบรัฐสภา เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองตามวิถีของระบอบประชาธิปไตย เพื่อมิให้อำนาจจากระบบฉกฉวยใช้เป็นข้ออ้างล้มล้างรัฐธรรมนูญด้วยการรัฐประหาร

2. รัฐบาลและสมาชิกรัฐสภาควรพิจารณา แก้ไขมาตรา 112 เกี่ยวกับการดำเนินคดีที่มีผู้กล่าวโทษร้องทุกข์เกี่ยวกับผู้กระทำการละเมิดโดยให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง เช่น ตำรวจสอบสวนกลาง (สันติบาล) เพื่อไม่ให้เป็นการขวางกั้นกับคนหรือรัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ผู้เห็นต่างทางการเมืองนำไปกลั่นแกล้งทางการเมือง เพราะจะเกิดกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีได้มีส่วนร่วมรู้เห็นด้วย รัฐบาลต้องสนองพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ไม่ต้องการให้รัฐบาลใช้กฎหมาย ม.112 กับประชาชน

3. ยกเลิกพระราชการชุมนุมในที่สาธารณะ เพื่อไม่ให้เกิดการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้แสดงออกทางความคิด การแสดงออกทางการเมือง โดยสุจริต ให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นการแสดงให้เห็นความเป็นอารยะของประเทศมีระบอบปกครองที่เป็นประชาธิปไตย

4. รัฐบาลไม่ควรใช้มาตรการที่เกินแก่เหตุในการควบคุมฝูงชนไม่ได้สัดส่วนต่อการกระทำที่รุนแรง อันจะเป็นการใช้อำนาจรัฐเกินความจำเป็น และไม่สอดคล้องกับหลักสากล โดยต้องไม่จินตนาการว่าป้องกันมิให้เกิดความลุกลามรวมทั้งไม่ควรใช้วาตะกรรมทางการเมืองในลักษณะด้อยค่าความเป็นคน เช่น มีอบรับจ้าง มีอบพินนํ้านม หรือชี้ข้าทักษิณ โจมตีกลุ่มผู้เห็นต่าง อันเป็นการยั่วยุให้เกิดความร้ายลึกเพราะเป็นการตอกย้ำว่ารัฐบาลไม่เห็นความสำคัญของประชาชน

5. กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำต้องให้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมในสิทธิของผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้ถูกลงโทษตามพิพากษาให้ได้รับการประกันตัว ในฐานะผู้บริสุทธิ์ที่ต้องการรับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเพราะไม่ใช่อาชญากร

6. การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางสังคมจะต้องอยู่บนพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพบนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยแม้จะมีความเชื่อและค่านิยมทางอุดมการณ์แตกต่างกันก็สามารถอยู่รวมกันได้ในความเป็นพหุสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น 2 ฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- Almond, G. A. (1956). Comparative Political System. *Journal of Politic*, 18(3), 391-409.
- Chittrutta, C. (2016). *Pyramid culture and democratization*. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Matichon online. (March 13, 2020). *Di Phayao, speeches against the government's failure, puts a mob down the road*. [Online]. Retrieved from: https://www.matichon.co.th/politics/news_2622442. (in Thai)
- Pintabtang, P. (2009). *The framework of political analysis in social movement theory*. Chiang Mai: Heinrich Bell Foundation, Southeast Region Office. (in Thai)
- Chumphon, P. (2004). *Political system: an introduction*. Bangkok: Press, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Pye, Lucian. (1962). *Politics, Personality, and Nation Building: Burma's Search for Identity*. New Haven: Yale University Press. (in Thai)
- Seksan Prasertkul. (2009). *People's Politics in Thai Democracy*, 2nd edition. Bangkok: Language. (in Thai)
- Thai Post Online. (2020, 24 March). *Consultant Brain Petch dissected who wrote the script for Nong Mind until he was notified of the arrest of M.112, Speech 24 March*. (in Thai)
- Wichitwatcharak, K. (2017). The political awakening of the new generation in Thailand, *Journal of Yarnsangvorn Research Institute*, 11(1), (January - June 2020). (in Thai)